

Vad är en Waldorfförskola?

av Karin Néuschütz

Är det en sådandär lekskola där de har rosa gardiner för fönstren och väggarna laserade i milda färger? Är det där de leker med dockor stoppade med ull?

Man kan finna många inslag som talar om att det rör sig om en waldorfförskola, men också många vanor som skiljer de olika lek- och förskolorna åt. Men ett har de alla gemensamt till grund för sin verksamhet: Rudolf Steiners anvisningar i antroposofi. Ordet waldorf kommer från något så prosaiskt som en cigarettfabrik; Waldorf-Astoria i Stuttgart där Rudolf Steiner år 1919 startade den första skolan i Tyskland där både arbetarbarn och tjänstemannabarn satt sida vid sida. Antroposofi är ett sätt att söka kunskap om människan, en forskningsväg. En del människor, som upptäcker hur bra det verkar med waldorffpedagogik eller hur fint biodynamisk odling eller läkarpedagogik förefaller, undrar om man inte skulle kunna använda sig av delar av dessa metoder utan att därför anamma antroposofin, som kan te sig svåråtkomlig. Men då skulle man fastna i yttre former, mönstret skulle stelna. En waldorfförskola utan antroposofi i bakgrunden skulle kanske bli en bra lekskola en tid, men sedan skulle verksamheten kännas urholkad och oföränderlig. Vet man inte varför det är bra med folksagor eller hur de kan inverka på barnen kan man inte välja rätt saga vid rätt tillfälle; vet man inte när ringlekarna upplevs av barnen kanske man bara tar till dem för att för att "sysselsätta" och roa, utan att uppfatta hur starkt ringlekarna inverkar. Antroposofin kan ge vägledning och hjälp i det dagliga arbetet, eftersom den bl.a. Innebär övning i att öka sin

uppmärksamhet, sin förmåga att varsebli inre skeenden hos andra människor och sig själv. Kan man bli waldorfflärare utan att studera antroposofi? Nej. man kan inte vara waldorfflärare om man inte arbetar med att fördjupa sin människokännedom. Människan har både en fysisk, en själslig och en andlig utveckling. "En mänska består ju som bekant av annat och mera än det kött och blod, som man kan väga och mäta. Hon består också av livskrafter, som sörjer för att hålla ihop detta kött och blod, som utan liv bara är död materia, som faller isär i dödsögonblicket. Och av själsliga krafter, som gör att man kan bli både glad och arg, att man kan bli avundsjuk och missundsam, eller uppoffrande och hängiven. Och av andliga krafter, som förmedlar tankar och goda idéer om oss." (Inger Brochmann Laursen i häftet Barnet før Skolealderen.)

Vad är det annars som kännetecknar en waldorffskola?

- Det mest grundläggande är kanske att man fäster stort avseende vid barns förmåga till efterhärming. Det är en förmåga hos barnet som man kan bygga hela uppfostran på under de första 7 åren. De vuxna är förebilder - alltså måste de oavlåtligt, under regelbundet arbete, gräva efter allt större förståelse för sig själva och för hur de verkar på barnen.

- Omsorg om den yttre miljön. Inte bara människorna omkring barnet, utan även miljön gör starka intryck. Därför försöker man skapa ett tryggt rum där barnen kan känna sig som hemma. Varma färger, naturmaterial, enfärgat tyg i gardiner ger barnen äkta sinnesupplevelser utan att vara påträngande. Genom att lasera ett tunt lager färg på väggar och ev. möbler lyser ytan igenom; barnet behåller kontakten med själva väggen, avskärs inte från den.

Allt skall vara genomskådligt och enkelt för det lilla barnet. Leksakerna är få till antalet, enkla och helst tillverkade av barnen själva, deras föräldrar eller av personalen. På det viset får barnen ett personligt förhållande till dem. Plast undviks, eftersom detta material saknar klang och egen struktur (allt känns likadant, bilen, båten, dockan, tallriken). Naturmaterialen har inre struktur och varierande former - ingen kotte är den andra lik, varje bräda har sin egen ådring. Dessutom har ett barn som lärt sig leka med vad det hittar ute sällan tråkigt!

- Syskongrupper. -Barn mellan 3 1/2 - 7 i samma grupp, helst halvdag, då man menar att förskolebarnet mår bäst av att få vara i en lugnare, mera familjär miljö resten av dagen. Helst naturligtvis i det egna hemmet, annars dagmamma. (I begreppet waldorfförskola inbegripes lekskola eller daghem).

- Ett rytmiskt uppbyggt dagsprogram. Varje dag innehåller en växling mellan fri lek och samlade aktiviteter efter ett återkommande mönster, så att barnen känner igen sig. Vissa punkter på dagen ligger på fasta tider, t ex

samlingen och maten och vilan och vissa veckodagar bakar man, andra dagar målas det etc. Här har varje lekskola sin egen utformning. Barnen behöver få pendla mellan sådant som de kan försjunka i - glömma sig själva, och annat som de kommer till sig själva starkare genom.

I den fria leken har barnet utrymme för egna intitiativ medan den vuxne finns i bakgrunden, sysselsatt med något praktisk arbete, som kan ge uppslag till lekar (lagar leksaker, förbereder maten, syr). Några barn kanske helst håller sig i den vuxnes närhet och hjälper till. Till den fria leken behövs stora ytor, lekvänliga möbler, skynken, kuddar, lådor, dockor mm. och en hjälpande hand ibland. Också utklädningskläderna är enkla, nästan bara skynken i glada enfärgade stycken, band och skärp - resten tillfogar barnen i sin egen fantasi. Om vädret tillåter och det finns en gård är man förstås ute.

Med fri lek menas att barnen verkligen leker något - inte att de bara jagar omkring under tjut och stoj. I så fall försöker man ge dem något uppslag för att bryta stimmet.

- Årstidsfesterna firas, liksom födelsedagar, med stor inlevelse. Särskilt för storstadsbarn är det väsentligt att få leva med i årsloppet och dess växlingar. Man försöker om, möjligt att ha kontakt med en bondgård för att få se vad som sker på nära håll eller odla själva. I september kan man fira höstfest, t ex i samband med Mikaeli. Då bjuds barnen på ett härligt fat med grönsaker, man binder kransar av alla sädeslagen, lägger upp äpplen vackert osv. Sagospel och folklekar, drakfest eller ett spel om riddar Göran ingår. I novembermörkret kan man ha en lyktfest, så följer advent, lucia, pynt och pyssel och sagor som hör julen till. På våren kommer sedan påskharen och lägger ägg i buskarna, man tar in gröna kvistar och sår gräs och gör fågelbon.

I allt det man väljer att göra med barnen försöker waldorfförskolläraren att skänka barnen ett innerligt och vördnadsfullt förhållande till vår jord och &Ut det märkvärdiga som finns.

- Liksom årstidsfesterna utgör folksagorna en outsinlig källa av matenal for den fria leken. De riktiga folksagorna lämpar sig bäst för 6-7 åringar, de kan vara för långa och invecklade för mindre barn. För de mindre finns enkla berättelser om djur, dvärgar och knytt i skogen eller roliga rim och ramsor.

Men, prinsessor och troll och sånt är det inte rysligt reaktionärt att berätta om det? Ja, det beror ju på hur man tolkar sagorna. I waldorfförskolan ser man folksagorna som mycket värdefulla de rymmer mycken gammal visdom om människans strävan att göra det goda och bekämpa det onda inom sig.

Barn känner stor tillfredställelse över att gång på gång få höra hur det goda segrar (vilket det alltid gör i en äkta folksaga).

Det är en viktig upplevelse att som barn ha fått höra om hur det onda besegrades när man senare ska ut i livet och själv "kämpa".

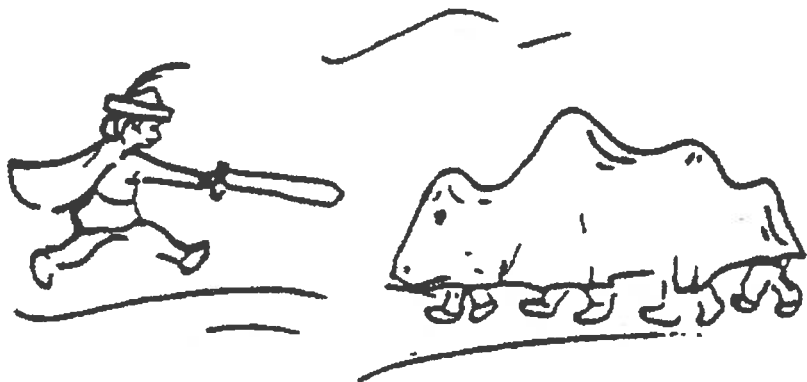
Sagorna berättas - de läses inte ur någon bok och naturligtvis inte via radio, bandspelare eller TV. Barnen sitter i ring kring berättaren och har ögonkontakt med denne. Blir det för farligt kan man krypa upp i den vuxnes knä. Förstår man inte riktigt, syns det nog på ens brydda uppsyn. En folksaga ska inte förkortas eller censureras - om de hemska partierna tas bort kan ju inte det onda övervinnas. Dessutom känner barnet, då den vuxnes osäkerhet - är det SÅ farligt att man inte ens kan nämna det?

Sagorna kan också presenteras i form av dockspel - enkla bordsspel eller marionettspel med tygdockor som personalen gjort själva.

- Sångelekar, ringekar, fingerlekar och barneurytmi är viktiga inslag i waldorfförskolan. De gamla ringlekarna har en djup symbolik som berättar för barnet något om dess väg till jorden och om livet bland människorna. Att komma från den lugnare tillvaron i hemmet till en barngrupp och stå hand i hand med andra barn i en ring är en stort steg för barnet.

En saga kan göras om till en lek där varje djur eller mänska i sagan gestaltas av en grupp av barn som får röra sig på ett karakteristiskt sätt i rummet. I sådana lekar kan den vuxne se till att de tillbakadragna barnen också

får vara med och att de framfusiga kanske ibland får nöja sig med en mera undanskynd roll.

Barneurytmi är en enkel form av eurytmi, avpassad för småbarn och ledd av en eurytmist, vanligen en gång i veckan. (Eurytmi är en rörelsekonst som utformats av Rudolf Steiner. Det är ett sätt att genom rörelse göra tal och musik synligt i rummet.)

- Inte bara i den fria leken bearbetar barnen sina intryck - också i deras målningar och teckningar och i allt vad de förfärdigar av lera, bivax, tyg, garn, ull, skinn, halm, bark mm. kan vi spåra vad som upptar deras intresse. I waldorfförskolan ger man barnen stora papper att rita eller måla på, tjocka vaxkritor eller stora penslar och färgburkar med akvarellfärg och vatten. Endast grundfärgerna rött, blått och gult används och av dem lär sig barnen så småningom att blanda sig grönt, lila, orange och brunt. Det är själva skapandet, inte det färdiga resultatet som beundras och uppmuntras. De färdiga bilderna kan ge många tänkvärda upplysningar om de enskilda barnen, men det låter man dem inte märka. Trolldag, Play Dooh och dylikt används inte, istället bakar man riktiga bullar och bröd att bjuda föräldrarna på eller formar figurer i blålera eller bivax i glada färger.

Ull får barnen hjälpa till att tvätta, karda och tvinna till tjocka trådar som kanske läggs in i en gemensam väv på en enkel papp - eller träram. Dockor gör man av garn eller tyg med ull inuti.

Då barnen musicerar med de vuxna är det bara på riktiga instrument (inte kaffeburkar och gummisnoddar): enkla klangspel, flöjter med två toner, pinglor, klockor, trianglar, träpinnar. Den vuxne kan dessutom spela på något enkelt stränginstrument för barnen i samband med dockspel eller liknande. Man försöker lära barnen att handskas varligt med fina instrument. Genom att spela enkla melodier och ge varje barn en enda ton i taget kan barnen vänja sig vid att lysna på de andra, vänta på sin tur och att våga "yttra" sig inför alla de andra. De lär också känna varje enskild ton och olika materialers klang så att de senare i livet bättre kan särskilja de olika instrumenten i en stor orkester.

Dessa konstnärliga aktiviteter är inte till för att bara "sysselsätta" barnen en stund. Med dem vill man ge barnen känsla för material, skicklighet i händerna och

framförallt meningsfullt "arbete". Det är sysslor där barn och vuxna kommer tillsammans och barnen kan ta upp och lära sig direkt av de stora genom att se hur de gör. Det är också sysslor som de vuxna tar på lika stort allvar som barnen - vilket sällan är fallet med läggspel, pussel, pedagogiska kuber i avtagande storlek! I waldorfförskolan eftersträvas att föra in sådant som har med det "levande livet" att göra, så att inte barnen växer upp i ett isolerat barnkamarreservat.

- Allra naturligast kommer vuxenarbetet in i samband med förberedelser av måltiderna - då får barnen verkligen se de vuxna utföra ett livsviktigt arbete och de får rika tillfällen att hjälpa till, ta intryck och leva med allt efter sin förmåga.

Waldorf lek- och förskolan
Rosengården

Gustav Wasasgatan 17
Ekenäs
tel (9 – 13) 019-24 11 531

